

CYNGOR SIR YNYS MÔN

Adroddiad i	Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd
Dyddiad	18 Hydref 2012
Pwnc	Sefydlu Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd
Deilydd(ion) Portffolio	Cyng H.E. Jones
Swyddog(ion) Arweiniol	Prif Weithredwr
Swyddog Cyswllt	
Natur a rheswm am adrodd	

A - Cyflwyniad / Cefndir / Materion sydd angen sylw**1. Cefndir**

- 1.1 Mae Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 yn gosod dyletswydd ar yr awdurdod lleol i sefydlu Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd ac i benodi un o'i swyddogion yn Bennaeth Gwasanaethau Democrataidd yr awdurdod.
- 1.2 Yn ei gyfarfod blynyddol ar 10 Mai 2012, penderfynodd Cyngor Sir Ynys Môn i sefydlu'r cyfryw bwyllgor fel rhan o strwythur llywodraethiant corfforaethol y Cyngor, a gwnaeth ddarpariaeth briodol o fewn ei gyfansoddiad i sicrhau gweithrediad effeithiol y Pwyllgor yn cynnwys penodi Cadeirydd iddo.
- 1.3 Ar 17 Mai, 2012 mewn cyfarfod arbennig o'r Cyngor Sir penderfynwyd ethol y Cyngorydd H. Eifion Jones i wasanaethu fel Cadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd am y flwyddyn ddinesig 2012-13.
- 1.4 Gofynnir i'r Pwyllgor, yn ei gyfarfod llawn cyntaf ar 19 Hydref 2012 i ystyried ei gylch gorchwyl, a'r modd y mae'n mynd i ddatblygu a gweithredu ei raglen waith am y flwyddyn, gan gadw mewn cof y flaenoriaeth uchel sy'n cael ei rhoi bellach o fewn y Cyngor i'r angen am lywodraethiant corfforaethol cadarn yn seiliedig ar broses craffu grymus a'r modd y mae'r Cyngor yn gwneud penderfyniadau mewn dull agored, tryloyw a chynhwysol gan greu cyfleoedd am ymgyfranogiad effeithiol â'r cymunedau y mae'n ei wasanaethu.

2. Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011

- 2.1 Mae Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 yn dweud fod yn rhaid i awdurdodau lleol:

- a) benodi pwyllgor gwasanaethau democrataidd;
- b) dynodi pennaeth gwasanaethau democrataidd;
- c) adolygu pa mor ddigonol yw'r ddarpariaeth gan yr awdurdod o ran staff, llety ac adnoddau eraill i gyflawni swyddogaethau gwasanaethau democrataidd
- ch) llunio adroddiadau a gwneud argymhellion i'r awdurdod mewn perthynas â'r ddarpariaeth honno.

2.2 Mae'r Mesur hefyd yn cyfarwyddo'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd fel a ganlyn:

- a) rhaid i bob aelod o'r pwyllgor fod yn aelod o'r awdurdod;
- b) ni chaiff mwy nag un o aelodau'r pwyllgor fod yn aelod o'r Pwyllgor Gwaith;
- c) ni all Cadeirydd y pwyllgor fod yn aelod o'r Pwyllgor Gwaith;
- ch) rhaid i'r pwyllgor gyfarfod o leiaf unwaith ym mhob blwyddyn (rhaid iddo gyfarfod hefyd os yw'r awdurdod lleol yn penderfynu y dylai gyfarfod, neu os yw traean o aelodau'r pwyllgor yn galw am iddo gyfarfod).

2.3 O ran penodi Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd mae'r Mesur yn nodi ei bod yn swydd dan gyfyngiadau gwleidyddol ac na ellir dynodi'r swyddogion canlynol iddi:

- a) Pennaeth Gwasanaethau Tâl;
- b) Swyddog Monitro;
- c) Prif Swyddog Cyllid

2.4 Yn ddarostyngedig i'r uchod, mater i'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd yw penderfynu sut i arfer ei swyddogaethau.

3. Penodi Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd

3.1 Gan gadw mewn cof y cyfyngiadau dan 2.3 uchod, mae'r Tîm Arweinyddiaeth Strategol a'r Pennaeth Gwasanaethau Tâl o'r farn mai'r Pennaeth Polisi ddylai ymgymryd â'r cyfrifoldeb hwn ar sail:

- a) ei safle fel Uwch-Swyddog o fewn y strwythur rheolaethol;
- b) ei gyfrifoldebau am gefnogi a datblygu aelodau'r Cyngor ym maes polisi, cyfranogiad cymunedol a phrosesau democrataidd;
- c) ei berthynas hyd braich â'r drefn craffu o fewn y Cyngor.

3.2 Prif rôl a chyfrifoldeb y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd fydd:

- a) rhoi cymorth a chyngor i aelodau'r pwyllgor neu bwyllgorau trosolwg a chraffu'r

awdurdod;

b) llunio adroddiadau a gwneud argymhellion mewn cysylltiad ag

- i) nifer y staff y mae eu hangen i gyflawni swyddogaethau gwasanaethau democrataidd, a'u graddau;
- ii) penodi staff i gyflawni swyddogaethau gwasanaethau democrataidd;
- iii) trefnu a rheoli'n briodol staff sy'n cyflawni swyddogaethau gwasanaethau democrataidd.

3.3 Wrth ddynodi'r swyddogaeth hon i'r Pennaeth Polisi mae'r Tîm Arweinyddiaeth Strategol yn awgrymu gwneud hynny, yn y lle cyntaf, am gyfnod penodol sy'n ymestyn hyd at weddill tymor y Cyngor presennol, gyda'r bwriad i adolygu'r sefyllfa pan yw'r Cyngor newydd, wedi Mai 2013, ym mabwysiadu ei strwythurau llywodraethu o'r newydd.

4. Datblygu a Chefnogi Aelodau i gyflawni'r disgwyliadau arnynt o ran hyrwyddo democratiaeth dda a llywodraethiant corfforaethol grymus o fewn y Cyngor

4.1 Yn gyffredinol, mae'n rhydd i awdurdodau benderfynu ar eangder a chwmpas gwaith y pwyllgor, gyhyd â'i fod yn cyflawni'r gofynion statudol sydd arno. Fel y nodwyd uchod, o ystyried y gweithgareddau sydd ar droed i adfer a gwella perfformiad Cyngor Sir Ynys Môn, argymhellir fod y pwyllgor yn anelu at gynnal o leiaf dri chyfarfod y flwyddyn yn ychwanegol at ei gyfarfod blynyddol (i'r diben o fabwysiadu adroddiad i'w gyflwyno i'r Cyngor Sir). I'r diben hwnnw, awgrymir y gallai'r Cyngor ddynodi'r cyfrifoldeb i'r pwyllgor am faterion yn ymwneud â hyfforddiant a datblygiad aelodau'r Cyngor. Mae dyletswydd ar bob awdurdod lleol i ddarparu cyfleoedd hyfforddi a datblygu rhesymol i'w aelodau, yn ogystal â sicrhau bod adolygiad blynyddol o anghenion hyfforddi a datblygu'r aelod ar gael i bob aelod o'r awdurdod.

4.2 Ar hyn o bryd mae gan y Cyngor Grŵp Datblygu Aelodau ac mae wedi penodi Pencampwr o blith yr aelodau i sicrhau ei fod yn darparu'n briodol ar eu cyfer ac yn cynnig cyfleoedd mewnol ac allanol ar gyfer datblygiad personol yr aelod. Awgrymir y gallai'r Grŵp Datblygu a Swyddogaeth y Pencampwr ddod yn rhan o weithgaredd y pwyllgor o hyn ymlaen gyda'r pwyllgor yn dod yn gyfrifol am osod cyfeiriad, sicrhau argaeledd a monitro ansawdd y rhaglenni datblygu a chefnogi sydd ar gael.

5. Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu i Aelodau

5.1 Mae gan aelodau anghenion penodol o ran argaeledd at gefnogaeth technoleg gwybodaeth i'w galluogi i wneud eu gwaith yn effeithiol mewn Cyngor sydd a'i fryd ar foderneiddio ei ddulliau gweithredu busnes. Rhagwelir cynnydd tuag at sicrhau fod mwyafrif busnes y Cyngor yn cael ei drosglwyddo'n electronaidd mewn amgylchedd waith sy'n mynd yn llai dibynnol ar adroddiadau papur. Awgrymir y gallai'r pwyllgor, yng nghyd-destun ei gyfrifoldebau i gefnogi aelodau i hyrwyddo democratiaeth dda, ymgymryd â rôl trosolwg o ddatblygiad a hyfforddiant aelodau i ddefnyddio technoleg a'r cyfryngau cymdeithasol i gefnogi eu gwaith.

6. Rhaglen Waith y Pwyllgor

- 6.1 Yn ychwanegol at ei gyfrifoldeb statudol i lunio adroddiad, ar ddigonolrwydd adnoddau ar gyfer cefnogi craffu effeithiol, i'w gyflwyno i gyfarfod blynyddol y Cyngor Sir (ynghyd a'r gwaith ymchwil ac ati sydd ei angen ar gyfer adroddiad o'r fath) awgrymir y gallai'r Pwyllgor yn ystod ei gyfarfodydd am weddill tymor presennol y Cyngor ystyried rhai o'r materion a ganlyn:
- a) datblygiad ac effeithiolrwydd gwefan y Cyngor i hyrwyddo democratiaeth;
  - b) digonolrwydd y gwasanaeth cyfieithu i gefnogi'r broses ddemocrataidd;
  - c) rhaglen hyfforddi a datblygu aelodau yn cynnwys adolygiad perfformiad blynyddol yn seiliedig ar swydd ddisgrifiad;
  - ch) gwneud cais i'r CLILC am statws Siarter Datblygu a Cefnogi Aelodau;
  - d) ystyried strategaeth ar gyfer datblygu sgiliau TGCh aelodau;
  - dd) ystyried goblygiadau argymhellion y Pwyllgor Gwaith ar gyfer sefydlu Cyllideb 2013-14 i swyddogaethau democrataidd y Cyngor;
  - e) ystyried goblygiadau diwygio cyfansoddiad y Cyngor ar y swyddogaethau democrataidd.
  - f) ystyried rôl a chyfrifoldebau'r swydd Pennaeth Gwasanaeth Democrataidd.

7. Swydd-ddisgrifiadau Drafft ar gyfer Cadeirydd ac Aelodau'r Pwyllgor

- 7.1 Mae Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) wedi llunio a chyflwyno swydd ddisgrifiadau drafft ar gyfer bod yn Gadeirydd ac yn aelod o Bwyllgor Gwasanaethau Democrataidd. Fe'u cyflwynir fel atodiad i'r adroddiad hwn a gofynnir i'r pwyllgor ystyried eu mabwysiadu.

B - Ystyriaethau

C - Goblygiadau ac Effeithiau

1	Cyllid / Adran 151	
2	Swyddog Cyfreithiol / Monitro	

C - Goblygiadau ac Effeithiau		
3	Adnoddau Dynol	
4	Gwasanaethau Eiddo (gweler nodiadau – dogfen ar wahân)	
5	Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCh)	
6	Cydraddoldeb (gweler nodiadau – dogfen ar wahân)	
7	Gwrthdodi a Chymdeithasol (gweler nodiadau – dogfen ar wahân)	
8	Cyfathrebu (gweler nodiadau – dogfen ar wahân)	
9	Ymgynghori (gweler nodiadau – dogfen ar wahân)	
10	Economaidd	
11	Amgylcheddol (gweler nodiadau – dogfen ar wahân)	
12	Trosedd ac Anrhefn (gweler nodiadau – dogfen ar wahân)	
13	Cytundeb Canlyniadau	

CH – Crynodeb

D - Argymhelliad

8. Argymhellion

Cyflwynir yr argymhellion canlynol i'r Pwyllgor er mwyn caniatáu iddo fwrw ymlaen â'i waith a chryfhau ansawdd y gwasanaethau democrataidd o fewn y Cyngor. Argymhellir fod y Pwyllgor:

- 8.1 Yn cadarnhau penodiad y Pennaeth Polisi'n Bennaeth y Gwasanaethau Democrataidd dros dro hyd nes i'r sefyllfa gael ei adolygu gan y Cyngor Sir newydd yn dilyn etholiadau Mai 2013.
- 8.2 Yn mabwysiadu'r swydd-ddisgrifiadau drafft (gweler atodiad) ar gyfer rôl a chyfrifoldeb Cadeirydd y Pwyllgor a rôl a chyfrifoldebau Aelodau'r Pwyllgor.
- 8.3 Yn argymhell i'r Cyngor Sir i ehangu ei gylch-gorchwyl i gynnwys materion yn ymwneud â rhaglenni hyfforddi a datblygu aelodau, yn cynnwys datblygu eu sgiliau a'r gefnogaeth mewn technoleg newydd.
- 8.4 Yn penderfynu ar brif feysydd ei raglen waith hyd at 30 Ebrill 2013.
- 8.5 Yn argymhell i'r Cyngor Sir ei fod yn cynnal tri cyfarfod cyffredin o'r pwyllgor yn ychwanegol at un cyfarfod blynyddol o fewn pob blwyddyn ddinesig gyda'r hawl i gynnal cyfarfodydd eraill yn ôl y galw.

Enw awdur yr adroddiad: Richard Parry Jones

Swydd: Prif Weithredwr

Dyddiad: 15/10/12

Atodiadau:

Swydd-ddisgrifiad drafft Cadeirydd Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd (Atodiad 1)
Swydd-ddisgrifiad drafft Aelod Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd (Atodiad 2)

Papurau Cefndirol:

**SWYDD DDISGRIFIAD DRAFFT AR GYFER CADEIRYDD Y PWYLLGOR
GWASANAETHAU DEMOCRATAIDD**

1. **Atebolrwydd**

- Cyngor llawn

2. **Rôl, Pwrpas a Gweithgaredd**

Darparu, Arweinyddiaeth a Chyfeiriad

- Darparu rheolaeth hyderus ac effeithiol ar gyfer cyfarfodydd i hyrwyddo cynhwysiad, cyfranogiad a phenderfyniadau clir a diamwys.

Arwain y Pwyllgor yn ei rôl mewn:

- Dynodi pennaeth Gwasanaethau Democrataidd
- Adolygu'r ddarpariaeth ar gyfer staff, swyddfeydd ac adnoddau eraill sydd ar gael i Bennaeth y Gwasanaethau Democrataidd, a sicrhau fod y rhain yn ddigonol.
- Cyflwyno adroddiadau blynyddol i'r cyngor llawn ar yr uchod
- Penodi is-bwyllgorau a chaderyddion i'r is-bwyllgorau i weithredu'r cyfrifoldebau a ddirprwyir gan y Pwyllgor.
- Ystyried adroddiadau a baratoir yn Bennaeth y Gwasanaethau Democrataidd
- Datblygu strategaeth yr Awdurdod i gefnogi a datblygu aelodau
- Sicrhau fod gan aelodau fynediad at ddarpariaeth resymol ar gyfer hyfforddiant a datblygiad fel sydd wedi ei osod allan yn strategaeth datblygu aelodau'r Awdurdod a'r Siarter Cyflawni ar Ddatblygiad a Chefnogaeth Aelodau.
- Sicrhau fod y gyllideb ar gyfer datblygiad aelodau'n ddigonol

- Sicrhau fod gan aelodau fynediad at gynllun datblygiad personol ac adolygiadau datblygiad personol blynyddol
- Gweithio hefo'r Pencampwr Datblygiad a Chefnogaeth Aelodau lle bo'n briodol i hyrwyddo rôl aelodau a'r gefnogaeth a'r datblygiad y maent ei angen.
- Arddangos hygredd ac ymagweddau di-duedd yn y broses o wneud penderfyniadau sy'n cyd-fynd â gofynion cyfansoddiad polisiol.

Hyrwyddo Rôl y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd

- Gweithredu fel llysgennad i'r Pwyllgor gan hyrwyddo dealltwriaeth o'i rôl.
- Gweithredu o fewn gofynion technegol cyfreithiol a gweithdrefnol i archwilio gweithrediad teg a chywir o fewn y Pwyllgor.
- Sicrhau trylwyredd ac agweddau gwrthrychol yn y Pwyllgor gan dderbyn ac ymateb i gyngor proffesiynol with gynnal y cyfarfodydd.

Llywodraethiant Mewnol, safonau moesol a pherthnasau

- Datblygu safle a hygredd y pwyllgor a'i drefn o wneud penderfyniadau
- Deall rolau perthnasol aelodau, swyddogion a phartneriaid allanol a fewn gwasanaethau democrataidd a chwmpas cyfrifoldebau'r Pwyllgor.
- Hyrwyddo a chefnogi llywodraethiant da gan y Cyngor.

Gwerthoedd

- Ymrwymo i werthoedd y Cyngor a'r gwerthoedd canlynol mewn swydd gyhoeddus:
- bod yn agored a thryloyw
- bod yn onest a didwyll

DRAFT

- bod yn oddefgar a pharchus
- bod yn deg a chyfartal
- gwerthfawrogi gwahaniaethau diwyllianol
- sicrhau cynaliadwyedd

Swydd Ddisgrifiad Drafft ar Gyfer Aelod o'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd

1. Atebolrwydd

- I'r Cyngor Llawn
- I Gadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd

2. Rôl, pwrpas a gweithgaredd

- **Deall natur y pwyllgor democrataidd**
  - Bod yn ymwybodol o rôl y pwyllgor a gweithredu'n effeithiol mewn:
    - Dynodi Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd
    - Adolygu'r ddarpariaeth ar gyfer staff, swyddfeydd ac adnoddau eraill a ddarperir i'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd, gan sicrhau fod y rhain yn ddigonol
    - Gwneud adroddiadau blynyddol i'r Cyngor llawn mewn perthynas â'r uchod
    - Ystyried cynnwys adroddiadau a baratoir gan y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd
    - Datblygu strategaeth yr Awdurdod ar gyfer datblygiad a chefnogaeth i aelodau
    - Sicrhau fod gan aelodau fynediad at ddarpariaeth resymol o hyfforddiant a datblygiad fel y'i disgrifir yn y strategaeth datblygu aelodau a Siarter Cymru ar Gyfer Datblygu a Chefnogi Aelodau
    - Sicrhau fod y gyllideb ar gyfer datblygu aelodau yn ddigonol
    - Sicrhau fod gan aelodau fynediad at gynlluniau datblygu ac adolygiadau datblygiad personol blynyddol
    - Bod â gwybodaeth dechnegol, gyfreithiol a gweithdrefnol digonol i gyfrannu'n deg a chywir i weithgareddau'r Pwyllgor
    - Bod yn drwyadl a gwrthrychol wrth dderbyn ac ymateb i gyngor proffesiynol yn ystod cyfarfodydd a materion gerbron y pwyllgor

- **Cyfranogi mewn cyfarfodydd a gwneud penderfyniadau**
  - Cyfranogi'n effeithiol mewn cyfarfodydd o'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd
  - Gwneud penderfyniadau cytbwys ar sail gwybodaeth, o fewn cylch gorchwyl y pwyllgor sy'n cyd-fynd a gofynion cyfreithiol, cyfansoddiadol a pholisïol
- **Llywodraethiant mewnol, safonau moesol a pherthnasau**
  - Sicrhau didwylledd ym mhenderfyniadau'r pwyllgor ac yn y rôl bersonol gan lynu at y Cod Ymddygiad a gofynion cyfreithiol a chyfansoddiadol eraill.
  - Hyrwyddo a chefnogi llywodraethiant da gan y Cyngor
  - Deall a pharchu rolau aelodau, swyddogion a phartneriaid allanol o fewn cwrpas cyfrifoldeb Pwyllgor Democratiaeth

3. Gwerthoedd

- Ymrwmo i werthoedd y Cyngor a'r gwerthoedd swyddi cyhoeddus canlynol:
  - Bod yn agored a thryloyw
  - Bod yn onest a didwyll
  - Bod yn oddefgar a pharchus
  - Bod yn deg a chyfartal
  - Gwerthfawrogi gwahaniaethau diwylliannol
  - Sicrhau cynaliadwyedd